

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՆԱՄԱՆՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՆ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ՆՎԻՐՎՈՒՄ Է
ՆՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅԱՆ
25-ԱՄՅԱԿԻՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ՆՎԻՐՎՈՒՄ Է
ՀՀ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅԱՆ 25-ԱՄՅԱԿԻՆ

Երևան
ԵՊՀ հրատարակչություն
2017

ՀՏԴ 340:06
ԳՄԴ 67
Ե 813

*Հրատարակության և երաշխավորել
ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի խորհուրդը*

Գլխավոր խմբագիր՝

**իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան**

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝

**իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան**

Խմբագրակազմ՝

**իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիրանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան**

Ե 813 ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու/ ԵՊՀ; Գլխ. խմբ.՝ Գ. Ս. Ղազինյան. –Եր., ԵՊՀ, 2017, 534 էջ:

Ժողովածուն ամփոփում է ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետում 2016 թ. դեկտեմբերի 8-ին տեղի ունեցած գիտաժողովի նյութերը՝ նվիրված ՀՀ Սահմանադրությունն ընդունելու 20-ամյակին:

Այն ընդգրկում է իրավունքի գրեթե բոլոր ճյուղերի վերաբերյալ գիտական աշխատանքներ, որոնք աչքի են ընկնում բարձրացված հարցերի արդիանակությամբ, տեսական խոր վերլուծություններով և գործնական նշանակությամբ: Ժողովածուի մեջ տեղ են գտել ինչպես ճանաչված գիտնականների, այնպես էլ երիտասարդ դասախոսների ու ասպիրանտների աշխատանքները: Կարող է օգտակար լինել իրավաբան տեսաբաններին, իրավաստեղծ և իրավակիրառ մարմինների ներկայացուցիչներին, իրավունքի տարբեր հարցերով հետաքրքրվողներին:

ՀՏԴ 340:06
ԳՄԴ 67

ISBN 978-5-8084-2208-7

© ԵՊՀ հրատ., 2017
© Հեղ. խումբ, 2017

**ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՅՄԱՆԱՎՈՐՈՂ
ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԸ**

Գևորգ Դանիելյան
*ԵՊՀ սահմանադրական իրավունքի ամբիոնի
վարիչ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր*

Միասնական և հստակ չափանիշներով իրավական կարգավորումն ինքնին խրախուսելի է, քանզի այն հանդիսանում է ինչպես իրավունքի գերակայության, այնպես էլ իրավահավասարության, կոռուպցիայի դեմ արդյունավետ պայքարի, իրավակիրառ գործունեության որոշակիության ու կանխատեսելիության արժեքավոր երաշխիք: Կոռուպցիան և հովանավորչությունը լայն տարածում ունեն այն երկրներում, որտեղ բազմաթիվ այլ գործոնների հետ մեկտեղ, «հստակ չեն իշխանության մարմինների հայեցողության սահմանները և մեծ է սուբյեկտիվ գործոնի դերը»¹: Միաժամանակ, նույն այդ երաշխիքներն առավել իրատեսական դարձնելու տեսանկյունից հարկ է լինում դիմելու նաև որոշ առանձնահատկությունների, որոնք կարող են իրավաչափ համարվել բացառապես իրավունքի հիմնարար սկզբունքներին համահունչ լինելու պարագայում: Սակայն իրավաչափ իրավակարգավորման տեսանկյունից հարկ է լինում հստակեցնելու այն չափանիշները, որոնք հնարավորություն են տալիս ապահովելու անհրաժեշտ համամասնություն՝ իրավունքների հիմնարար սկզբունքների և վարչական վարույթի առանձնահատկությունների միջև:

Վերոհիշյալ չափանիշների բացակայությունը, հատկապես, վարչարարության ոլորտում, ցավոք, գրավիչ է դարձնում զուտ գերատեսչական շահերի յուրովի ընկալմամբ թելադրված այնպիսի ա-

¹ Տե՛ս Հարությունյան Գ. Գ., Սահմանադրական մշակույթի պատմության դասերը և ժամանակի մարտահրավերները (խմբ. Գ. Դանիելյան, Ռ. Ավագյան, Կ. Միրումյան) – վերահրատարակություն (լրամշակումներով) – Եր.: Նժար, 2016, էջ 209:

առանձնահատկությունների ներդրումը, որոնք ոչ միայն խիստ բարդացնում ու հակասական են դարձնում ողջ իրավական համակարգը, այլև նկատելիորեն խոչընդոտում են Սահմանադրությամբ ամրագրված պատշաճ վարչարարության իրավունքի արդյունավետ իրացման գործընթացը: Այսպիսի ոչ բարվոք վիճակը հետևանք է նաև իրավագիտության մեջ նշված հարցադրումների առնչությամբ համալիր ու թիրախային հետազոտությունների բացակայության, մասնավորապես, որևէ կտրվածքով դեռևս հետազոտության նյութ չեն դարձել հետևյալ հրատապ հարցադրումները՝ ա) ինչպիսի՞ չափանիշների առկայության դեպքում կարող է ներդրվել վարչական վարույթի նոր տեսակ, բ) վարչական վարույթի ինքնուրույն տեսակները ինչպիսի՞ առանձնահատկություններ կարող են ունենալ, գ) որո՞նք են այդ առանձնահատկությունների սահմանները և այլն:

Մինչ վարչական վարույթի առանձնահատկությունների խնդրին անդրադառնալը, նկատենք, որ նպատակահարմարության հենքով թելադրված տարբերակված մոտեցումները վերաբերում են ոչ թե իրավակիրառ ոլորտում հայեցողության սահմաններին (այս դեպքում կիսախտվեր կամայականության արգելքի սկզբունքը), այլ բացառապես իրավաստեղծ գործունեությանը: Այս տեսանկյունից, հիմնավորված է թվում ռուս իրավագետներ Վ. Վորոբյովի և Ս. Վուրիցի այն տեսակետը, ըստ որի՝ իրավաստեղծ գործունեության ոլորտում հանրային իրավունքի էական առանձնահատկությունն այն է, որ այն առավել մեծ չափով է հենվում նպատակահարմարության արժեհամակարգի վրա¹:

Վարչական վարույթի առանձնահատկությունների համալիր ուսումնասիրությունը բերում է այն միանշանակ համոզմանը, որ դրանք, թերևս, միտված են առավելապես վարչական մարմինների համար հնարավորինս դյուրին, առանց իրենց համար բարդ ընթացակարգերով գործելառճի երաշխավորմանը, ընդ որում, հաճախ դա հանգեցնում է այդ ոլորտում վարչարարության արդյունավետության նվազեցմանը: Ըստ իրավագետ Ա. Վադարշյանի՝ «Իրավական

¹ Се́у Куриц С. Я., Воробьев В. П., Болезни государства: диагностика патологий системы государственного управления и права. М., 2009, էջ 51:

շատ համակարգերում նկատվում է հանրային իշխանության անհարկի միջամտությունը իրավական գործունեության տարբեր ոլորտներին, ընդ որում՝ երբեմն նաև ճիշտ չհասկացված «հանրային շահերի» դիրքերից»¹: Հավելենք, որ դրանց մի զգալի հատվածը, որոնց կանդիդատանք ստորև, սուկ իրավիճակային ուղղվածություն ունեն, այսինքն՝ միայն սահմանափակ հարցադրումների տեսանկյունից ու արտաքնապես են թվում, իբրև բարդություններից ու միջոցների անհարկի ծախսերից զերծ մնալու եղանակ, մինչդեռ՝ գործնականում հանգեցնում են էլ ավելի խրթին ու ժամանակատար գործընթացների:

Սույն հոդվածում իրավական կարգավորման միասնականության հարցադրումը հետազոտված է վարչարարության կտրվածքով, սակայն, կարծում ենք, որ ստորև արտացոլված եզրահանգումներն ու դատողությունները մեծ չափով վերաբերում են նաև իրավաստեղծ գործունեության բոլոր այն ոլորտներին, որտեղ ևս ծագում է ընդհանուր կանոններից դուրս իրավակարգավորման անհրաժեշտություն: Առանձնահատկություններ նախատեսելու առնչությամբ իրավական հնարավորություն սահմանելու վերաբերյալ իրավական դրույթների կարելի է հանդիպել օրենսդրության ցանկացած ճյուղի աղբյուրներում, և այս տեսանկյունից վարչարարության և վարչական վարույթի վերաբերյալ օրենսդրությունը բացառություն չէ: Սակայն օրենսդրության մյուս ճյուղերին վերաբերող աղբյուրներում «որդեգրված» դիրքորոշման համաձայն, այլ օրենքներում և իրավական ակտերում ամրագրված իրավական նորմերը գործում են այնքանով, որքանով կարգավորված չեն տվյալ օրենսդրական ակտով և չեն հակասում նույն այդ օրենսդրական ակտի դրույթներին: Իհարկե, սա ևս չի կարող իրավակարգավորման անվերապահորեն լավագույն եղանակը համարվել, մանավանդ, որ անհասկանալիորեն դրվում է միատեսակ իրավական ուժ ունեցող իրավական ակտերի միջև անհիմն ստորադասության խնդիր, սակայն իր բոլոր, ընդ ո-

¹ Տե՛ս Վաղարշյան Ա., «Իրավունք» հասկացության տեսամեթոդաբանական և գործնական նշանակությունը», «Բանբեր Երևանի Համալսարանի», Շարք 3, Իրավագիտություն, № 3(144), ԵՊՀ հրատ., Երևան – 2014, էջ 5-6:

րում, հաղթահարելի թերություններով հանդերձ, այս դիրքորոշումը, մեծ հաշվով, հնարավորություն է տալիս ապահովելու իրավական որոշակիություն, ինչը մարդու իրավունքների և ազատությունների առնչությամբ *սահմանադրական պահանջ է*:

Բոլորովին այլ լուծում է առաջադրված վարչական վարույթների առնչությամբ, մասնավորապես, որևէ անդրադարձ չկա այն հարցադրմանը, թե ինչ չափով կարող են առանձնահատկություններ սահմանվել և ինչպես դրանք պետք է փոխհարաբերվեն վարչարարության հիմնարար սկզբունքներին: Այսպես, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 2-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն. «Առանձին տեսակների վարչական վարույթների առանձնահատկությունները սահմանվում են օրենքներով և Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով»: Այսպիսի խիստ ընդհանրական խմբագրությամբ նորմը գիտագործնական հարթությամբ տեղիք է տվել անհարկի հակասական մոտեցումների՝ դրանից բխող բացասական հետևանքներով հանդերձ:

Այսպես, այն կարծիքն է հայտնվել, որ Օրենքով ամրագրված սկզբունքները ոչ միշտ են կիրառելի վարույթի այլ տեսակների պարագայում¹: Տվյալ դեպքում Օրենքի այն նորմին, ըստ որի՝ կարող են սահմանվել «առանձին տեսակի վարչական վարույթների *առանձնահատկություններ*», տրվել է անհարկի տարածական մեկնաբանություն. իրավունքի միևնույն ճյուղի շրջանակներում չեն կարող սահմանվել տարբեր սկզբունքներ, իսկ առանձնահատկությունները կարող են վերաբերել միայն կոնկրետ ընթացակարգերին:

Մասնավորապես, խիստ վիճարկելի է նշված աղբյուրի հեղինակների կողմից որպես հիմնավորում բերված այն օրինակը, որ իբր. «Եթե, օրինակ, հատուկ օրենքում ամրագրված են այնպիսի սկզբունքային դրույթներ, որոնք բացառում են վարչական մարմնի արագ գործելու պարտականությունը, բնականաբար, Օրենքի այդ

¹ Տե՛ս նաև Չարգեր և պատասխաններ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի վերաբերյալ, «Հարդ ընդ սոֆթ» հրատ., Երևան, 2007, էջ 19:

սկզբունքը չի կարող կիրառվել տվյալ հարցը լուծելու համար»։ Նկատենք, որ պարզապես չկան և չեն կարող լինել այնպիսի սկզբունքային դրույթներ, որոնք բացառեն վարչական մարմնի արագ գործելու պարտականությունը։ Այսպես, եթե պահանջվում է իրականացնել առավել հանգամանալից ու բարդ ընթացակարգեր, դա բնավ չի բացառում դրանք արագ կատարելու անհրաժեշտությունը։ Իսկ եթե պահանջվում է որոշակի ժամկետ տրամադրել վարույթի մասնակցին, ապա դա չի նշանակում, որ վարչական մարմինը ազատվում է իր գործողությունները սեղմ ժամկետում կատարելու պարտականությունից։ Առավել հիմնավորված ենք համարում այն մոտեցումը, ըստ որի՝ Օրենքում ամրագրված սկզբունքները կիրառելի են վարչական վարույթի բոլոր տեսակների պարագայում։ Ինչ վերաբերում է առանձնահատկություններին, ապա դրանք կարող են վերաբերել միայն այնպիսի ընթացակարգային դրույթների, որոնք հակասության մեջ չեն հիմնարար սկզբունքների հետ։ Հավելենք, որ հետագայում նշված հեղինակները վերանայել են իրենց դիրքորոշումը և չեն պնդել սկզբունքների առնչությամբ վերապահումով կիրառելու վերաբերյալ տեսակետը. «Ի կոնկրետացումն ՀՀ Սահմանադրության դրույթների, Օրենքը *վարչական բոլոր մարմինների համար* (ընդգծումը մերն է) սահմանում է հիմնարար սկզբունքներ, որոնք կազմում են Օրենքի առանցքը»¹։

Վարչական վարույթի առանձնահատկությունների սահմաններն ուրվագծելիս, նախ, հարկ է անդրադառնալ խնդրին առնչվող սահմանադրական հիմնադրույթներին։ Այսպես՝ Սահմանադրության 75-րդ հոդվածի համաձայն. «Հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարգավորելիս օրենքները սահմանում են այդ իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ իրականացման համար անհրաժեշտ կազմակերպական կառուցակարգեր և ընթացակարգեր»։ Այս դեպքում Սահմանադրությամբ ընդգծվում է իրավունքների և ազատությունների սահմանման տեսանկյունից օրեն-

¹ Տե՛ս Հարցեր և պատասխաններ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի վերաբերյալ, Եր., Տիգրան Մեծ, 2015, էջ 17:

քով կարգավորման ենթակա հարաբերությունների հստակեցման անհրաժեշտությունը, սակայն այս կարգավորումից ինքնին չի բխում, որ անգամ օրենքով կարող են անվերապահորեն սահմանափակվել հիշյալ իրավունքներն ու ազատությունները: Նախ, իրավունքների և ազատությունների ամրագրմանը նվիրված Սահմանադրության յուրաքանչյուր հոդվածով որոշակիացված են դրանց սահմանափակման հիմքերը, բացի այդ, Սահմանադրության 80-րդ հոդվածով առաջադրված է առավել ընդհանուր ու գերակա նշանակություն ունեցող «արգելապատնեշ», ըստ որի՝ հիմնական իրավունքների և ազատությունների վերաբերյալ ամրագրված դրույթների էությունն անխախտելի է: Այս հարցադրումը առանցքային նշանակություն ունեցավ նաև սահմանադրական բարեփոխումների փուլում. «Հայեցակարգային մոտեցումն այն է, որ իշխանությունն իրականացնելիս ժողովուրդը և պետությունը պետք է սահմանափակված լինի մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքներով և ազատություններով»¹:

Վերն ասվածից բխում է, որ վարչական վարույթի առանձնահատկություններ սահմանելիս, նախ, հարկ է առնվազն նկատի ունենալ, որ հիմնարար առանձնահատկությունները կարող են սահմանվել բացառապես օրենքով, ընդ որում, դրանք չպետք է հանգեցնեն հիմնական իրավունքների և ազատությունների վերաբերյալ Սահմանադրությամբ ամրագրված դրույթների էության խաթարմանը: Բնականաբար, «դրույթի էության խախտում» արտահայտության բովանդակության շուրջ դեռ առաջիկայում կլինեն բազում բանավեճեր, հարկ կլինի հստակեցնել վերջինիս բովանդակային բաղադրիչները (ակնկալվում է, որ դա պատեհ առիթով կանի Սահմանադրական դատարանը), սակայն արդեն այս փուլում հարկ է նկատի ունենալ, որ վարչական վարույթի առանձին տեսակների առանձնահատկությունների մասով ոչ մի պարագայում չի կարելի դիմել մարդու իրավունքների և ազատությունների այնպիսի սահմանափակումների, որոնք կհանգեցնեն հիմնական իրավունքների մրցակցության

¹ Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգ, Եր., Տիգրան Մեծ, 2014, էջ 30:

սկզբունքի խախտմանը: Այս տեսանկյունից, համամիտ ենք այն իրավագետների հոտ, որոնք գտնում են, որ այդպիսի մրցակցության դեպքում պետք է գործի «lex specialis»-ի գերակայության ընդհանուր կանոնը¹:

Քննարկման նյութին անմիջականորեն առնչվում է նաև վարչական վարույթի և դատավարության փոխհարաբերության հիմնահարցը, ինչի առնչությամբ օրենսդրությունը ևս բավարարվել է խիստ ընդհանրական նորմով. «Սույն օրենքի գործողությունը չի տարածվում դատավարական իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերությունների վրա» (Օրենքի 2-րդ հոդվածի 4-րդ մաս): Թվում է, թե միանշանակ և տարաձայնություն չհանդուրժող իրավական լուծում է առաջադրվել, քանզի դատավարական հարաբերությունները չեն կարող վարչաիրավական կարգավորման առարկա լինել, սակայն խնդիրն անհամեմատ լայն հատված է ընդգրկում, որպիսի պարագայում բազում հարցերի առնչությամբ դարձյալ ձևավորվում են իրարամերժ դիրքորոշումներ:

Խնդիրն այն է, որ դատավարական իրավունքի նորմերում հաճախ է անդրադարձ արվում վարույթի իրավական աղբյուրների վրա, ուստի անվերապահորեն հիմք ընդունել այն մոտեցումը, ըստ որի՝ դատավարական հարաբերությունների կարգավորման համար վարույթի նորմերը չեն կարող աղբյուր համարվել, թերևս, իրավաչափ չէ: Նկատենք, որ հիշյալ փոխհարաբերությունը՝ սույն հոդվածի հետազոտության առարկայի տեսանկյունից, գիտագործնական հետաքրքրություն է ներկայացնում այն իմաստով, որ վարույթի իրավունքի աղբյուրները դատավարական հարաբերությունների առանձին հատվածի կարգավորման համար կիրառելի են դառնում հենց այն դեպքում, երբ հարկ է լինում սահմանելու որոշակի առանձնահատկություններ:

Մյուս կողմից, հարկ է ելակետ ընդունել այն դիրքորոշումը, ըստ որի՝ բոլոր այն դեպքերում, երբ նույնաբնույթ հասարակական հա-

¹ Տե՛ս Ջաքս Միխայել, Գերմանիայում հիմնական իրավունքների ընդհանուր ուսմունքի հիմունքները: Սուբյեկտիվ հանրային իրավունքները վարչական վարույթում / Մ. Ջաքս, Եր., Տիգրան Մեծ, 2012, էջ 89:

րաբերությունների կարգավորմանը վերաբերող նորմեր կան ինչպես դատավարության, այնպես էլ վարչական վարույթի իրավական հիմքերում, ապա դա միանշանակ հիմք չէ, որպեսզի վարչական վարույթի նորմերը կիրառվեն, որպես դատավարության առանձնահատկություններ նախատեսող իրավունքի աղբյուր: Այսպես, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքով սահմանված են վարչական ակտերի վիճարկման հայց ներկայացնելու ժամկետները, որոնք, որպես կանոն, ավելի սեղմ են, քան դրանք վարչական կարգով վիճարկելու Օրենքով սահմանված ժամկետները: Մասնավորապես, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 72-րդ հոդվածի 1-ին մասի «դ» կետով գրավոր վարչական ակտերի բողոքարկման համար սահմանված է հետևյալ առանձնահատկությունը. «... գրավոր վարչական ակտում դրա բողոքարկման ժամկետը նշված չլինելու դեպքում՝ վարչական ակտն ուժի մեջ մտնելու օրվանից մեկ տարվա ընթացքում»: Այս դեպքում հարց է ծագում՝ եթե սահմանված մեկ տարվա ժամկետում գրավոր վարչական ակտը վիճարկվել է վարչական կարգով, որի արդյունքներով մերժվել է վարչական բողոքը, հնարավոր է նույն վարչական ակտը բողոքարկել դատական կարգով, երբ արդեն անցել է երկամսյա ժամկետը: Այս դեպքում հարկ է ելակետ ընդունել, որ վարչական կարգով բողոքարկման ժամկետների առանձնահատկությունը չի կարող վերաբերել դատական կարգով բողոքարկմանը: Դատական կարգով բողոքարկման դեպքում, հարկ է ղեկավարվել վաղեմության ժամկետը կասեցնելու վերաբերյալ քաղաքացիաիրավական նորմերով: Նկատենք, որ այս դեպքում պարզապես անհրաժեշտ է գործել օրենքի անալոգիայի ինստիտուտի կանոններով, ինչը միանգամայն իրավաչափ է, քանզի «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 88-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն. «Անալոգիա չի կարող կիրառվել, եթե դրանով սահմանափակվում են ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց իրավունքները, ազատությունները, կամ նրանց համար նախատեսվում է նոր պարտավորություն կամ պատասխանատվություն, կամ խստացվում են ֆիզիկական անձանց նկատմամբ կիրառվող հարկադրանքի միջոցները եւ դրանց կիրառման կարգը, ֆիզիկական եւ իրավաբանական ան-

ձանց կողմից հարկերի, տուրքերի եւ այլ պարտադիր վճարների վճարման կարգը, ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց գործունեության նկատմամբ հսկողություն ու վերահսկողություն իրականացնելու պայմանները եւ կարգը»:

Նպատակահարմար ենք համարում նկատել նաև, որ հայցային վաղեմության ժամկետները տեսական հարթությամբ միշտ չէ, որ միանշանակ դիտարկվում են, որպես դատավարության ինստիտուտ, սակայն այս խնդրին չենք անդրադառնում, քանզի այն անմիջականորեն չի առնչվում հետազոտվող նյութին:

Վերը նշված հիմնահարցի առնչությամբ միասնական և սպառիչ գիտական դիրքորոշումների բացակայությունը, թերևս, պայմանավորված է մի շարք հիմնարար եզրույթների բովանդակության վերաբերյալ օրենսդրությամբ ամրագրված ակնհայտ անհիմն նորմերով: Խոսքը միանգամայն առանցքային նշանակություն ունեցող և ողջ իրավական համակարգը խոցելի դարձրած լուծումների մասին է, ընդ որում, յուրաքանչյուր ակնհայտ ոչ իրավաչափ լուծումը շղթայաբար հանգեցրել է բազում այլ սխալների:

Իրավակարգավորման տեսանկյունից խիստ արդիական նշանակություն ունի նաև վարչական վարույթի առանձին տեսակների նվիրված օրենսդրական ակտերում կարգավորման առարկայի ճշգրիտ ընտրության հարցը: Համեմատական վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ այս հարցում դեռևս չեն ձևավորվել միասնական մոտեցումներ, ինչի արդյունքում մի դեպքում առանձնահատկություններից զատ ամրագրվում են նաև վարչական վարույթի ընդհանուր դրույթներ՝ կրկնելով Օրենքի առանձին նորմերի (ինչպես, օրինակ՝ ՀՀ մաքսային օրենսգիրքը), մեկ այլ, ընդ որում, սակավաթիվ դեպքում՝ նախապատվությունը տրվում է միայն առանձնահատկություններ ամրագրելուն (ինչպես, օրինակ տեսախցիկների միջոցով ճանապարհային երթևեկության կանոնների խախտման փաստերի արձանագրություն կազմելու ու տույժեր նշանակելու վերաբերյալ օրենսդրությունը): Կարծում ենք, առավել ողջամիտ ու իրավաչափ կարող է համարվել իրավակարգավորման երկրորդ տարբերակը, քանզի կրկնությունները հանգեցնում են անհարկի շփոթի և հակա-

սուրջան մեջ են իրավաբանական տեխնիկայի կանոնների հետ: Վերջին հաշվով, գործնականում կրկնվում են ոչ թե բոլոր ընդհանուր, այլ սոսկ առանձին կանոններ, որպիսի պարագայում գործնականում անհասկանալի է դառնում, թե ինչ նկատառումով են որոշ ընդհանուր կանոններ կրկնվել, եթե դրանք ունեն նույն իրավական նշանակություն ու արժեքը, ինչ այնպիսիք, որոնք ամրագրված են վարչական վարույթի ընդհանուր կանոններին նվիրված Օրենքում:

Ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ վարչական վարույթի առանձին ինստիտուտների կարգավորման հարցում ևս հանդիպում են ոչ միասնական չափանիշների կիրառման դեպքեր, ինչը բացարձակապես թելադրված չէ որևէ գործոնով: Այս դեպքում անգամ գերատեսչական շահի ոչ իրավաչափ եղանակներով պաշտպանության խնդիր չկա, քանզի ոչ միասնական կարգավորումների «աղբյուրը», թերևս, օրենսդրության անկատարությունն է՝ իրավաբանական տեխնիկայի տարրական պահանջների անտեսմամբ: Օրինակ, հանրային ծառայության վերաբերյալ օրենսդրությունում բացակայում է այն արարքների հստակ շրջանակը, որոնք հանգեցնում են կարգապահական պատասխանատվության: Այսպես, «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 32-րդ հոդվածով այդպիսիք են համարվում ծառայողական պարտականություններն անհարգելի պատճառով չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը, ծառայողական լիազորությունները վերազանցելը, ինչպես նաև աշխատանքային կարգապահական ներքին կանոնները խախտելը: Մինչդեռ՝ «Ոստիկանությունում ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 42-րդ հոդվածի 1-ին մասով կարգապահական պատասխանատվության հիմք են՝ ծառայողական պարտականություններն անհարգելի պատճառով չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը, ծառայողական դիրքն ի չարը գործադրելը, ինչպես նաև ծառայողական լիազորությունների սահմանն անցնելը: Հավելենք, որ միմյանցից տարբերվում են նաև պետական հատուկ ծառայության իրավական հիմքերին նվիրված օրենսդրական ակտերում ամրագրված դրույթները: Կարծում ենք, նշվածը կարող է բացատրվել բացառապես օրենսդրության թերություններով, ընդ որում, բացակայում է վերը նշված տարաբնույթ օ-

րենսդրական դրույթների հիմնավորման օգտին որևէ փաստարկ:

Վարչական վարույթի առանձին տեսակների անհրաժեշտությունը կարող է թելադրված լինել նաև հանրային շահերի պաշտպանության ողջ համակարգը լրացուցիչ եղանակներով երաշխավորված դարձնելու նկատառումով: Այսպես, օրինակ բանկային գաղտնիքի պաշտպանությունը ենթադրում է այնպիսի լրացուցիչ լծակներ, որոնք բնորոշ չեն առևտրային կամ օրենքով պաշտպանվող այլ տեղեկատվությանը, ուստի բանկային գործունեության ոլորտում վարչական վարույթի առնչությամբ կարող են սահմանվել վարչական վարույթի այնպիսի առանձնահատկություններ, որոնք կվերաբերեն վարչական վարույթ իրականացնելու իրավասություն ունեցող սուբյեկտներին (այս դեպքում այդպիսին կարող է լինել միայն Կենտրոնական բանկը), վարչական վարույթի ժամկետներին (նպատակահարմար է սահմանել առավել տևական ժամկետներ, որպեսզի այդ բարդ ֆինանսական համակարգում հնարավոր լինի համարժեք պարզել իրավիճակը և համապատասխան որոշումներ կայացնել), սահմանափակել վերահսկողության շրջանակները և վերահսկողություն իրականացնելու իրավասություն ունեցող մարմինների շրջանակը և այլն:

Օրենսդրության և իրավակիրառ պրակտիկայի համալիր վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հաճախ վարչական վարույթի առանձին տեսակների, ինչպես նաև դրանց առանձնահատկությունների ամրագրումն իրականացվում է ոչ պատշաճ հստակությամբ, ինչի արդյունքում առանձնահատկություններ սահմանող իրավական նորմերն ընկալվում են իբրև վարչական վարույթի ընդհանուր կանոններ սահմանող օրենսդրության դրույթներին հակասող դրույթներ՝ դրանից բխող բացասական հետևանքներով հանդերձ: Բնականաբար, առանձնահատկությունները կարող են վերաբերել վարչական վարույթի բոլոր այն բաղադրիչներին, որոնք չեն հանգեցնում իրավունքի սկզբունքների խախտումների, սակայն դա չի նշանակում, որ առանձնահատկություններ կարող են ընկալվել նաև ընդհանուր կանոններին չհամապատասխանող ցանկացած նորմեր: Այս տեսանկյունից հարկ է մի ընդհանուր կանոնով հստակեցնել, որ հիմ-

նական կանոններից շեղումները ամրագրված են որպես վարչական վարույթի առանձնահատկություններ, իսկ հակասության դեպքում գործում են առանձնահատկություններ սահմանող նորմերը: Ընդ որում, հնարավորինս նպատակահարմար է ձեռնպահ մնալ այնպիսի անորոշ ձևակերպումներից, ինչպիսիք են՝ «կիրառվում են այնքանով, որքանով», «գերակայում են նույն բնույթի հարաբերություններ կարգավորող իրավական նորմերի նկատմամբ» և այլն:

Այս տեսանկյունից կարևոր ենք համարում նաև նկատել, որ իրավաստեղծ պրակտիկայում ձևավորվել է անհարկի ոչ իրավաչափ ու ողջամիտ մոտեցում՝ կապված իրավական ակտի ուժի մեջ մտնելու հետ: Խնդրին այն է, որ գործնականում հաճախ հարկ է լինում, որպեսզի ընդունված և արդեն ուժի մեջ մտած իրավական ակտի որոշ նորմեր կիրառման մեջ դրվեն ավելի ուժ ժամկետներում: Այս իրավիճակը բնորոշ է ինչպես ենթաօրենսդրական ակտերին, այնպես էլ օրենքներին և Սահմանադրությանը: Տվյալ իրավիճակում պարզապես անհրաժեշտ է իրավական ակտի եզրափակիչ մասում ամրագրել, թե որ հատվածը կարող է կիրառման մեջ դրվել (և ոչ թե իրավական ուժ ստանալ) ավելի ուժ ժամկետում: Առնվազն անտրամաբանական և ներքին ակնհայտ հակասություն է բովանդակում այն ընդունված ոճը, որի դեպքում՝ իրավական ակտը համարվում է ամբողջությամբ իրավական ուժ ստացած, միաժամանակ նույն իրավական ակտում սահմանվում են վերապահումներ այն մասին, որ դրա առանձին նորմեր ուժի մեջ կմտնեն ավելի ուշ ժամկետում: Այսպես, 2015 թ. խմբագրությամբ Սահմանադրության փոփոխությունների 2-րդ հոդվածում միանշանակ ամրագրված է. «Մույն Սահմանադրության փոփոխություններն ուժի մեջ են մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից», մինչդեռ՝ նույն Սահմանադրության «Եզրափակիչ և անցումային դրույթներ» գլխում կան բազմաթիվ նորմեր, որոնք նախատեսում են որոշ հոդվածների ուժի մեջ մտնելու ավելի ուժ ժամկետներ:

Քննարկվող հարցադրման մեթոդաբանության տեսանկյունից նպատակահարմար է առանձնացնել «վարչական ակտ» եզրույթի բնորոշումը: Ըստ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական

վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 53-րդ հոդվածի 1-ին մասի. «Վարչական ակտն արտաքին ներգործություն ունեցող այն որոշումը, կարգադրությունը, հրամանը կամ այլ անհատական իրավական ակտն է, որը վարչական մարմինն ընդունել է հանրային իրավունքի բնագավառում կոնկրետ գործի կարգավորման նպատակով, և ուղղված է անձանց համար իրավունքներ և պարտականություններ սահմանելուն, փոփոխելուն, վերացնելուն կամ ճանաչելուն: Վարչական ակտը կարող է ուղղված լինել նաև որոշակի անհատական չափանիշներով առանձնացված անձանց որևէ խմբի»: Նկատենք, որ որոշ բացառություններով հանդերձ, վերը նշված բնորոշումը կարող էր ամբողջությամբ ներառեր ոչ միայն անհատական, այլև նորմատիվ իրավական ակտերը, ինչը միանգամայն խելամիտ ու հիմնավորված կլիներ, սակայն միանշանակ վերապահումներն առ այն, որ վարչական ակտը անհատական ակտ է, ամբողջովին խաթարել է վարչական վարույթի և վարչարարության բուն էությունը:

Այն, որ վերը նշված հատկանիշներով օժտված է ոչ միայն անհատական, այլև նորմատիվ իրավական ակտը, վիճահարույց չէ, ավելին՝ հենց նորմատիվ իրավական ակտերն են հաճախ առավելապես բնութագրվում, որպես արտաքին ներգործություն ունեցող, հանրային իրավունքի բնագավառում հարաբերությունների կարգավորման նպատակով անձանց համար իրավունքներ և պարտականություններ սահմանելուն, փոփոխելուն, վերացնելուն կամ ճանաչելուն ուղղված իրավական ակտեր: Վարչական ակտերի շրջանակն անհարկի նեղացնելը և բացառապես անհատական ակտերով սահմանափակվելը չի բխում նաև միջազգային իրավական չափանիշներից: Այսպես, Եվրախորհրդի Նախարարների կոմիտեի դեռևս 2004 թ. դեկտեմբերի 15-ի թիվ 2004(20) բանաձևի 1-ին կետով ամրագրված է հետևյալ դրույթը. «Վարչական ակտեր են վարչական մարմինների այն անհատական և *նորմատիվ ակտերը* (ընդգծումը մերն է), որոնք ընդունվել են հանրային իշխանության իրականացման շրջանակներում և կարող են ազդել ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրավունքների և շահերի վրա»:

Նկատենք, որ վերոհիշյալ միջազգային իրավական փաստաթղթ-

թի համաձայն, վարչական ակտեր են համարվում նաև դիմումի քննության արդյունքներով սահմանված ժամկետում «վարչական ակտ չընդունելը»: Ինչպես հայտնի է, հայրենական օրենսդրությունում հիշյալ վիճակը փոխկապակցվում է այլ հետևանքների հետ.

«Դիմումի հիման վրա հարուցված վարչական վարույթի արդյունքում օրենքով սահմանված ժամկետում վարչական ակտ ընդունելու իրավասություն ունեցող վարչական մարմնի կողմից այդ ակտը չընդունվելու դեպքում՝

ա) վարչական ակտը համարվում է ընդունված, և դիմողը կարող է ձեռնամուխ լինել համապատասխան իրավունքի իրականացմանը,

բ) եթե դիմումը վերաբերում է օրենքով նախատեսված որևէ փաստաթղթի տրամադրմանը, որն առնչվում է որևէ փաստի (ծնունդ, մահ, անձի բացակայություն տվյալ վայրից և այլն) հաստատմանը կամ արձանագրմանը, ապա դիմումի հիման վրա համապատասխան ակտը չստացած կամ այդ ակտի համար դիմում ներկայացրած անձն ազատվում է այն պատասխանատվությունից կամ պարտականություններից, որոնք օրենքով սահմանվում են այդ փաստաթղթերը չունենալու համար» («Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 48-րդ հոդվածի 1-ին մաս):

Այսպիսով, թվում է, թե հայրենական օրենսդրությունը նախատեսում է իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության տեսանկյունից առավել ընդունելի տարբերակ, քանզի իբրև թե հարկ չի լինում վիճարկելու անգործությունը: Մինչդեռ՝ գործնականում այս իրավական լուծումը որևէ դրական միտումներ չի ուրվագծել. հասկանալի է, որ, օրինակ առանց իրավունք հավաստող վկայագրի գործնականում անհնարին է ձեռնամուխ լինել իրավունքների իրացմանը: Այսպես, եթե իրավաբանական անձին սահմանված ժամկետում չեն հատկացրել լիցենզավորման ենթակա տնտեսական գործունեությամբ զբաղվելու լիցենզիա, ապա տվյալ իրավաբանական անձն առնվազն չի կարող մասնակցել որևէ մրցույթի, որի պայմաններից մեկը լիցենզավորված լինելն է, քանզի մրցույթի կազմակերպ-

չի համար որևէ իրավական նշանակություն չի կարող ունենալ մասնակցի այն «արդարացումը», որ իր հայտի հիման վրա համապատասխան վարչական ակտ չի կայացվել, սահմանված ժամկետում իրեն լիցենզիա չեն տվել, բայց օրենքի ուժով ինքը համարվում է լիցենզավորված և այլն:

Առավել իրատեսական է համարվում միջազգային իրավական չափանիշներից բխող այն դիրքորոշումը, ըստ որի՝ այդպիսի անգործությունը պարզապես պետք է գնահատել, որպես վարչական ակտ ընդունելը մերժելու մասին որոշում, որի բողոքարկումը ևս իրականացվում է մերժման մասին վարչական ակտերը բողոքարկելու կարգով¹: Այս դեպքում մենք ուղղակի կավելացնենք լրացուցիչ մեկ այլ պահանջ, մասնավորապես բոլոր այն դեպքերում, երբ վարչական մարմինը սահմանված ժամկետում չի քննարկում հասցեատիրոջ դիմումը և համապատասխան (դիմումը բավարարելու կամ մերժելու) վարչական ակտ չի ընդունում, ապա այդ անգործությունը, որպես մերժման մասին վարչական ակտ բողոքարկելու դեպքում պետք է վարչական մարմինը գրկված լինի լսվելու իրավունքից: Սա որոշակի իմաստով կնպաստի «պատշաճ վարչարարություն» երաշխավորելուն, քանզի սա մի կողմից կբարձրացնի իրավունքների պաշտպանության արդյունավետությունը, մյուս կողմից՝ կխթանի, որպեսզի վարչական մարմինները լինեն առավել կարգապահ ու պատասխանատու. վերջին հաշվով, դատաքննության փուլում լիարժեք կարգավիճակով հանդես գալու իրավական հնարավորություն ունեցող վարչական մարմինն առանձնակի «չի անհանգստանա» իր անփույթ վարչարարության հետևանքների համար: Նկատենք, որ գործնականում վարչական մարմինների անգործությունը վիճարկելու արդյունքում կայացված դատական ակտերով դիմող կողմը ծայրահեղ դեպքում բավարարվում է վարչարարությամբ պատճառված վնասի հատուցում պահանջելով, մինչդեռ՝ վարչական մարմինները չեն քննարկում իրավախախտում թույլ տված պաշտոնյային կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը:

¹ Sté u, օրինակ, Carolina Cerda-Guzman, Droit constitutionnel et Institutions de la Ve Re publique, 2e é dition 2014-2015, Licence 1, էջ 389-390:

Տվյալ դիրքորոշումը, թերևս, կարող է վիճահարույց թվալ մրցակցության սկզբունքի խախտման և արդարադատության շահի գերակայության հարցադրումների տեսանկյունից, սակայն հարկ է նկատել, որ վարչական մարմինները դե ֆակտո չեն զրկվում իրենց դիրքորոշումը սահմանված կարգով ժամանակին արտահայտելու հնարավորությունից, բացի այդ, վարչական դատավարությունում գործող «*ex officio*» սկզբունքը կոդիտարկվի որպես յուրահատուկ վերապահումներով գործող (իսկ վարչական դատավարությունում այդ սկզբունքը *դասական իմաստով* չի էլ կարող գործել) մրցակցության սկզբունքի երաշխիք:

Այսպիսով, վարչական վարույթի առանձնահատկությունների սահմանման հիմնական չափանիշները կարող են ունենալ հետևյալ պատկերը՝

ա) վարչական վարույթի առանձնահատկությունները՝ այն մասով, որքանով դրանք վերաբերում են մարդու հիմնական իրավունքների և ազատությունների իրականացման կազմակերպական կառուցակարգերին և ընթացակարգերին, ինչպես նաև մարդու հիմնական իրավունքների ու ազատությունների սահմանափակմանը, կարող են կարգավորվել բացառապես օրենքներով: Այլ իրավունքների և ազատությունների սահմանափակմանը հանգեցնող առանձնահատկությունները նպատակահարմար է սահմանել օրենքներով, իսկ միայն դրանց իրականացման կարգին վերաբերող հարաբերությունները՝ ենթաօրենսդրական ակտերով,

բ) վարչական վարույթի առանձնահատկություն սահմանող նորմը չի կարող հանգեցնել հիմնական իրավունքների և ազատությունների վերաբերյալ սահմանադրական դրոյթների էության խաթարմանը,

գ) վարչական վարույթի առանձին տեսակներ սահմանելը կարող է ողջամիտ ու իրավաչափ համարվել, եթե այն միտված է վարչական վարույթի և վարչարարության սկզբունքների առավել արդյունավետ իրացմանը, այն չի կարող թելադրված լինել սոսկ վարչական մարմինների համար դյուրին ընթացակարգերին նախապատվություն տալու սուբյեկտիվ ընկալումներով,

դ) վարչական վարույթի յուրաքանչյուր տեսակի գոյությունը, ինչպես նաև դրա համար առանձնահատկությունների որոշակի շրջանակ սահմանելը պետք է ուղեկցվի համարժեք հիմնավորումներով, մասնավորապես յուրաքանչյուր դեպքում հարկ է որոշակի անդրադառնալ առնվազն այնպիսի հարցադրումների, ինչպիսիք են՝ ինքնուրույն տեսակի դեպքում հիմնարար իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության առավել հուսալի եղանակների ներդրումը, վարչական վարույթի և վարչարարության սկզբունքների կիրառման արդյունավետությունը և այլն,

ե) վարչական վարույթի առանձնահատկությունների վերաբերյալ նորմերն անմիջականորեն չեն կարգավորում դատավարական հարաբերություններ, սակայն որոշ դեպքերում կանխորոշում են դրանց ծագման, փոփոխման կամ դադարման համար հիմք հանդիսացող իրավաբանական փաստերի բովանդակությունը և կիրառման պայմանները,

զ) նպատակահարմար է առանձին օրենսդրական ակտերով սահմանել բացառապես վարչական վարույթի առանձին տեսակների առանձնահատկությունները, չկրկնելով այն դրույթները, որոնք ընդհանուր են վարչական վարույթի յուրաքանչյուր տեսակի համար,

է) վարչական վարույթի առանձնահատկությունները, չխաթարելով մարդու իրավունքների և ազատությունների երաշխավորվածությունը, կարող են թեւադրված լինել հանրային շահերի պաշտպանության լրացուցիչ գործիքների ներդրման անհրաժեշտությամբ,

ը) վարչական վարույթի առանձին տեսակների ներդրմամբ պետք է ապահովել ինչպես իրավունքների մրցակցության կանոնների ներդաշնակ կիրառումը, այնպես էլ հանրային շահերի համահունչ իրացումը,

թ) վարչական վարույթի առանձին տեսակներ ներդնելիս ու դրանց համար առանձնահատկություններ սահմանելիս, հարկ է դրանք այնչափ որոշակի ամրագրել, որպեսզի դրանք անհարկի չընկալվեն, որպես հակասական իրավական կարգավորումներ:

Ամփոփելով վարչական վարույթի առանձնահատկությունների իրավաչափության և վարչական ակտի բնորոշման առնչությամբ

մեր դատողությունները, նպատակահարմար ենք համարում ընդգծել, որ հիշյալ հիմնախնդիրները սուկ օրենսդրական մասնակի վերանայումներով, առավել ևս խմբագրական փոփոխություններով պարզապես հնարավոր չէ լուծել, անհրաժեշտ է հայեցակարգային հարթությամբ արմատապես բարեփոխել վարչական վարույթի, վարչարարության ողջ իրավական հենքը՝ հարստացնելով այն «պատշաճ վարչարարության» սահմանադրական իրավունքի արդի պահանջներին ներդաշնակ ու համահունչ իրավակարգավորումներով:

КРИТЕРИИ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ НЕОБХОДИМОСТИ ОТДЕЛЬНЫХ ВИДОВ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Геворг Даниелян

*Заведующий кафедрой конституционного права
ЕГУ, доктор юридических наук, профессор*

В статье проанализированы критерии для определения необходимости отдельных видов административного производства, возможные пределы характеристик этих видов и их отношение к фундаментальным правовым принципам, а также методы применения этих принципов в контексте определенных видов производства, сфера влияния отдельных норм административного производства и т.п.

Автор, критикуя позицию правоведов, согласно которой, в отношении отдельных видов административного производства, принципы права также могут быть применены с некоторыми особенностями, была обоснована точка зрения, что принципы права никоим образом не могут быть применены с какими-либо оговорками, а особенности отдельных видов административного производства могут быть установлены, не подрывая сути этих принципов. При этом, в статье систематизированно изложены правовые критерии, которые могут обозначить пределы и цели характеристик отдельных видов административного производства.

В то же время в статье обосновывается позиция, согласно кото-

рой для более адекватного установления особенностей некоторых отдельных видов административного производства целесообразно пересмотреть определение «административного акта», в частности, беря за основу, что таковым является не только индивидуальные, но и правовые нормативные акты.

CRITERIA FOR DETERMINING THE NEED FOR CERTAIN TYPES OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

Gevorg Danielyan

*Head of the YSU Chair of Constitutional Law,
Doctor of Legal Sciences, Professor*

In the article entitled the criteria for determining the need for certain types of administrative proceedings, the possible limits of the peculiarities of those types and methods of fundamentally exercising the law to this end as well as principles of administration, the scope of the effect of certain norms of the administrative proceedings in the context of certain types of legal procedures, etc. are analyzed.

Criticizing the position of those legal experts according to which administrative principles with respect to certain types of administrative proceedings may also be manifested with certain peculiarities, the author in the article justified the approach that the principle of the right cannot be realized with reservations and the peculiarities of certain types of administrative proceedings may be set without ruining the essence of those principles. At the same time those legal criteria are set out systematically in the article that can predict the limits and objectives of peculiarities of certain types of administrative proceedings.

At the same time the position was justified in the article that it is necessary to revise the description of the term «administrative act» for reflecting peculiarities of certain types of administrative proceedings more adequately and take as a base the fact that as such can be considered not only individual but a normative act.

Բանալի բառեր՝ վարչական վարույթ, վարչարարություն, վարչական վարույթի առանձին տեսակներ, վարչարարության առանձնահատկություններ, վարչական ակտ, վարչարարության սկզբունքներ, վարչական վարույթի իրավական հիմքեր:

Ключевые слова: административное производство, администрирование, отдельные виды административного производства, особенности администрирования, административный акт, принципы администрирования, правовые основы административного производства.

Key words: administrative proceedings, administrative action, or certain types of administrative proceedings, administration features, administrative regulations, administrative guidelines, legal basis for administrative proceedings.